

೧) ನೀವು ಗಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

೨) ನಿಮಗೆ ಸಾಲವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ತೀರಿಸಿರಿ.

೩) ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಲದಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರಿ. 'ಅನಂತರ ಕೊಟ್ಟರಾದೀತು' ಎಂಬ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗದಿರಿ.

೪) ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಖಚಿತವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿರಿ.

೫) ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಉಳಿಸುವ, ಉಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಿರಿ.

ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬೇಕನ್‌ನ ಹೇಳಿಕೆ ಇದು: “ಹಣ ಒಳ್ಳೆಯ ಸೇವಕನಾಗಬಹುದು. ದುಷ್ಟ ಯಜಮಾನನೂ ಆಗಬಹುದು. ಹಣ ನಿಮ್ಮ ಸೇವಕನಾಗಲಿ; (ಆದರೆ) ನೀವು ಅದರ ದಾಸರಾಗಬೇಡಿ.”

ಗೆಲುವಿನ ಗುಟ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕರು, “ತಾಳ್ಮೆ, ಸಹನೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ - ಇವುಗಳ ತ್ರಿಕರಣ ಸಾಂಗತ್ಯ ಅವಶ್ಯ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗೌತಮ ಬುದ್ಧ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ, ಗಮನ, ಪರಿಸರ - ಇವುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದನಂತೆ:

೧) ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಹೋಗುವವರು.

೨) ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಹೋಗುವವರು.

೩) ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಬೆಳಕಿನಡೆ ಹೋಗುವವರು.

೪) ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಬೆಳಕಿನಡೆಗೆ ಹೋಗುವವರು.

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದು. ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಸಾಧನೆ, ಭಜನೆ, ನಿಷ್ಠೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸತ್ಸಂಗ, ಸದ್ಗುಣಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ. “ಶ್ರದ್ಧಾಹಿತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಂಚೆಚೀಟಿಯಿಲ್ಲದ ಪತ್ರದಂತೆ, ಭಕ್ತರಹಿತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ವಿಳಾಸ ಬರೆಯದ ಪತ್ರದಂತೆ, ಶ್ರದ್ಧೆ-ಭಕ್ತಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಕೊಟ್ಟಂತೆ.”

೪೦

ಓದುವುದು - ಒಳಗಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಮಾನವನ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಭಾಷೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಜ್ಞಾನದ ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಸಂವಹನ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಲಿಪಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಖಚಿತತೆ ಬಂತು; ಅಪಾರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಭಾಷೆ ದುರ್ಬಲ. ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಿತ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂವಹನಗೊಳಿಸಲಾರೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟ, ಧ್ವನಿಯ ಏರಿಳಿತ, ದೇಹ ಭಂಗಿಗಳ ಸಹಾಯ ಅಗತ್ಯ. ಇನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ತೀರ ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ಬರಹ ನಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಮಾತು ಬದಲಾಗುವಂತಹುದು; ಬರಹ ದಾಖಲೆ. ಏಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ನಮಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಮುದ್ರಿತ ವಿಚಾರ ಸತ್ಯ ಎಂದು ನಂಬುವುದು ಮಾನವ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಚ್ಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವಂತೂ ಮುದ್ರಿತ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಓದುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆಗಿದೆ, ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು. ಅರ್ಥವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಉರು ಹೊಡೆದು ಬರೆದರಾಯಿತು. ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಓದುವುದು ಬೇಸರದ ಸಂಗತಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು ಪರೀಕ್ಷೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುವವರೆಗೂ ಓದುವುದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಹವ್ಯಾಸವಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದೂ ಇದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವ, ಪಾತ್ರಗಳ ಜತೆ ಒಂದಾಗುವ ಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುವುದು, ಅನುಭವಿಸುವುದು ರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವಿರುವವರು, ಸಂಗೀತ ತಿಳಿದವರು ಕಾವ್ಯದ ರಸವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಬಲ್ಲರು. ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡವರು ವಿರಳ. ‘ಅನ್ ಟು ದಿ ಲಾಸ್ಟ್’ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ, ತುಂಬ ಬದಲಾದರು ಎಂದು ಓದಿದಾಗ, ‘ಹೇಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯ, ನಮಗೆ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?’ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಹೇಳುವಂತೆ: ಪುಸ್ತಕದ ದೊರೆತರಿವು ಮನಸ್ಸಿನ ತಳೆದ ಮಣಿ ! ಚಿತ್ತದೊಳು ಬೆಳೆದರಿವು ತರು ತಳೆದ ಪುಷ್ಪ || ವಸ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಂತರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ! ಶಾಸ್ತ್ರನದಿಂದಲ್ಲ-ಮಂಕುತಿಮ್ಮ ||

ಅಂತರೀಕ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬರುವ ಅನುಭವ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ತನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿ ಬೆಳೆಸುವ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಗುರು ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿ ನಡೆಸುವ ಅಧ್ಯಯನದ ಬಗ್ಗೆ ಅದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಬಗ್ಗೆ ತೃಪ್ತಿಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಅನ್ಯಮಯ ಕೋಶ, ಮನೋಮಯ ಕೋಶ, ಪ್ರಾಣಮಯ ಕೋಶ, ವಿಜ್ಞಾನಮಯ ಕೋಶ, ಆನಂದಮಯ ಕೋಶ ಎಂಬ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉನ್ನತಿಗೆ ಏರುವ ಪಂಚಕೋಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಮೇಣ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಓದಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಅರಿವು ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಪದಗಳಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ನಮಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುಗರಿಗೆ ಭರವಸೆ ತರಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕ ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಓದುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಇಲ್ಲ. ಓದಿನಿಂದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಳಪುಗಳು ಮೂಡಬೇಕು. ರಸಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಒದಗಿ ಸಾರ್ಥಕ ಎನ್ನಿಸಬೇಕು.

- ಡಾ. ಎಚ್. ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲ, ಮೈಸೂರು

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆ

ಪಿ.ಅರುಳಪ್ಪ

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಧರ್ಮವೂ ವಿಜ್ಞಾನವೇ' ಎಂಬುದು ಅವರ ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಭಾಷಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಿದವ ಲೇಖಕರು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದ ಯು.ಜಿ.ಸಿ. ರಾಜೇವ್ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ನಂಬಿಕೆ

ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳ ನಡುವಣ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ, ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಹಂತಗಳಿವೆ. ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು 'ಪರಾ ವಿದ್ಯೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು 'ಅಪರಾ ವಿದ್ಯೆ' ಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ವಿಜ್ಞಾನವು ವಿವೇಕಾನಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಪರಾ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಬದುಕನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವು ನಮಗೆ ನೀಡುವ ಜ್ಞಾನವು ಅನಂತವೂ ಶಾಶ್ವತವೂ ಆಗಿದೆ. ದುರ್ದೈವದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಗಳು ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಅದರ ನಿಖರತೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅದಂದರೆ, ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಧರ್ಮಗಳು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಟವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಸತ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾನೇ ಘೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನವು ತಲೆಹಾಕುವುದನ್ನು ಅದು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನವಾದರೋ ತನ್ನ ಹರಿತವಾದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹೋರಾಟವು ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದು, ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ.

ಈ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೇ? ಅಂದರೆ ಧರ್ಮವು ವೈಚಾರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದೇ? ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನೇ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಧರ್ಮವು ವೈಚಾರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಲಾರದೆಂದು ವಾದಿಸುವವರು ವಿರೋಧಾಭಾಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ದಿಟವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೇ ವಿರೋಧಾಭಾಸವಿದೆ. ಗ್ರಂಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಬಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮಾನದಂಡವಿದೆ. ಅದೇ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ, 'ವಿಚಾರ'.

ಇನ್ನು ವಿಚಾರವೆಂದರೇನು? **ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದೇ ವಿಚಾರ.** ಬೇರೆ ರೀತಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸುತ್ತ ಹೋದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಎಂದರೆ, ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು

ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಆ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಇನ್ನಾವ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮೂಲಕವೂ ವಿವರಿಸಲಾಗದಂತಹ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಮಾನ್ಯದ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತೇವೆ. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನೇ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಸತ್ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು. ಈ ಸತ್ತೇ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಬಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಾಲವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವವು ಮಾನವವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಈ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಮೂಲಕವೇ ನಾವು ಎಲ್ಲ ಬಿಡಿ ಮಾನವರನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಮನುಷ್ಯ, ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿಗಳೇ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಾಣಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಮನುಷ್ಯ, ನಾಯಿ, ಸಸ್ತು ಮತ್ತು ಮರಗಳೇ ಮುಂತಾದವು ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಜೀವ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಪುನಃ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಗಳು ಮತ್ತು ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಾಲವಾದ ಸತ್ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. **ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿಶಾಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿವರಿಸುವುದೇ ವಿಚಾರ.** ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸು ಎಂಬುದು ಇಂತಹ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸಾಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಾರಿವಾಳದ ಗೂಡಿನಂತಿದೆ. ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಪಾರಿವಾಳದ ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಒಂದಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ; ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮೂನೆಗೂ ರಂಧ್ರಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೆಯಾದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯದ ಅರಿವಾಗಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯದ ಅರಿವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ. **ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷಯಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವೇ ಜ್ಞಾನ.**

ಮತ್ತೊಂದು ವಾದದ ಪ್ರಕಾರ, ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲ ಆಂತರಿಕವೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯವಲ್ಲ. ಅನೇಕ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅತಿನೈಸರ್ಗಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆದರೆ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆಯ ನಿಯಮವು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅದರ ಮೂಲಕವೇ ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಬೀಳುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣ ಯಾವುದೋ ಅತಿಮಾನುಷವಾದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಈ ಘಟನೆಯ ವಿವರಣೆಯು ಕಲ್ಲಿನೊಳಗೇ ಇದೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಘಟನೆಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಾಹ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ನಮಗೆ ಬಾಹ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನಿಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು

ವಿವರಿಸಲು ಭೂತಪ್ರೇತಗಳ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ.

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವೈಚಾರಿಕತೆಯು ಎದ್ದುಕಾಣುವುದು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶ್ವದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಬ್ಬ ದೇವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ದೇವರು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೈವವನ್ನು ದಯಾಮಯನೆಂದು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ದೇವರು ದಯಾಮಯನಾದರೆ ಮತ್ತು ಆತನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದರೆ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ತಾರತಮ್ಯಗಳೇಕೆ ಇರಬೇಕು? ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾತ್ವಿಕರು ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ಅಸಾಂಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನದಾದ ಒಂದು ದೈವದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಗಳು ವಿಶ್ವಮೂಲವನ್ನು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರುತಿಸಿದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆಯು ಅಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾವು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, **ವಿಕಾಸವಾದ.** ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ವಿಕಾಸವಾದದ ತಿರುಳು. ಕಾರ್ಯವೆಂಬುದು ಕಾರಣದ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಷ್ಟೆ. ಕಾರ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು (potentialities) ಕಾರಣದಲ್ಲೇ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. 'ಸೃಷ್ಟಿ' ಎನ್ನುವುದು ಅವ್ಯಕ್ತದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ ಮಾರ್ಪಾಡೇ ಹೊರತು ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೊಸತನವೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಕಾರಣದ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ನಾವು ಯಾವುದೇ ಹೊರಗಣ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಮೊರೆಹೋಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಘಟನೆಗಳ ಕಾರಣ ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಅಂತಸ್ಥವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಅಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ವಿಫಲವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ವಿಶ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ವಿಶ್ವಾತೀತವಾದ ದೈವಕ್ಕೆ ಮೊರೆಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ ಒಂದು ಧರ್ಮ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? (ಈ ಎರಡು ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳೆಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ವಿಶೇಷದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯದತ್ತ ಜ್ಞಾನದ ಹರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುವುದು.) ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರಕಾರ, ಹೌದು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾವು ವೇದಾಂತದ 'ಬ್ರಹ್ಮನ್' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಬಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಾಲವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೆಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವೇ. ಅದು ಶುದ್ಧ, ಸತ್, ಚಿತ್, ಆನಂದ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಸತ್ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವವು